

**YOSHLAR ORASIDA BANDLIK MUAMMOSI VA UNI HAL
QILISH YO'LLARI: IJTIMOY YONDASHUV****Shahriyor Aslonov**E-mail: aslonovshahriyor8@gmail.com**Bahodirov Vosilxon**E-mail: vosil23@icloud.com**Nazarova Nilufar Jo'rayevna**

*Toshkent Davlat Transport universiteti Ijtimoiy fanlar kafedrası dotsent
v.b.(PhD)*

ANNOTATSIYA: *Mazkur maqolada yoshlar bandligining ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati, mavjud muammolar va ularni hal qilishda ijtimoiy yondashuvning o'rni yoritiladi. Statistik ma'lumotlar, tahliliy yondashuv va ijtimoiy faoliyat mexanizmlari asosida tahlil etilgan bu tadqiqot, yoshlarga nisbatan zamonaviy mehnat bozori talablari, davlat siyosatining yo'nalishlari va jamoatchilik instituti bilan hamkorlikda amalga oshirilayotgan ishlarni o'rganishga qaratilgan.*

Kalit so'zlar: *yoshlar bandligi, mehnat bozori, ijtimoiy yondashuv, ishsizlik, ijtimoiy institutlar, siyosiy strategiya, mehnat migratsiyasi*

АННОТАЦИЯ: *В статье подчеркивается социально-экономическое значение занятости молодежи, существующие проблемы и роль социального подхода в их решении. Целью данного исследования, основанного на статистических данных, аналитических подходах и механизмах социального воздействия, является изучение современных требований рынка труда к молодежи, направлений государственной политики и работы, проводимой совместно с государственными учреждениями.*

Ключевые слова: *занятость молодежи, рынок труда, социальный подход, безработица, социальные институты, политическая стратегия, трудовая миграция.*

ANNOTATION: *This article discusses the socio-economic significance of youth employment, existing problems and the role of a social approach in solving them. This study, which is based on statistical data, analytical approaches and mechanisms of social activity, aims to study the requirements of the modern labor market for young people, directions of state policy and work carried out in cooperation with public institutions.*

Keywords: *youth employment, labor market, social approach, unemployment, social institutions, political strategy, labor migration*

KIRISH

Yoshlar har bir jamiyatning eng faol, intellektual va ijtimoiy salohiyatga ega qatlamidir. Ularning bandligi, ya'ni foydali mehnat faoliyatiga jalb etilishi nafaqat ularning ijtimoiy holatini barqarorlashtiradi, balki mamlakatning umumiy iqtisodiy o'sish sur'atlarini belgilovchi muhim omillardan biridir. Ammo so'nggi yillarda O'zbekistonda ham, jahonda ham yoshlar orasida ishsizlik muammosi dolzarb tus olmoqda¹. Bu holat ijtimoiy beqarorlik, migratsiya, salbiy kayfiyat va hatto jinoyatchilikning ortishiga olib kelmoqda. Shu bois, yoshlar bandligini ta'minlashga ijtimoiy yondashuv asosida qarash, nafaqat iqtisodiy, balki ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashda ham muhim ahamiyat kasb etadi. Mazkur maqolada ushbu muammoga ijtimoiy nuqtai nazardan yondashilgan holda, mavjud holat tahlili, mavjud resurslardan samarali foydalanish va istiqbolli strategiyalar ko'rib chiqiladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Yoshlar bandligi masalasi sotsiologiya, iqtisodiyot, demografiya va siyosatshunoslik fanlarining kesishma nuqtasida tahlil etiladi. Dunyo tajribasida bu boradagi muhim tadqiqotlar – Maslowning ehtiyojlar nazariyasi, Beckerning inson kapitali nazariyasi, Giddensning strukturaviy sotsiologiyasi yoshlar bandligi muammolarini tushunishda asos bo'lib xizmat qiladi.

Mahalliy mualliflar orasida esa A.Xayitov, M.Mirzayev, N.Komilova kabi olimlarning asarlarida O'zbekistonda yoshlar bandligi, mehnat migratsiyasi va ta'lim-

¹ Komilova N. "Yoshlar va zamonaviy ijtimoiy institutlar". Samarqand: SIES, 2020. – B. 48–66.

mehnat bozorining o‘zaro aloqadorligi chuqur o‘rganilgan. Xususan, Xayitov² (2021) yoshlar orasidagi ishsizlikning asosiy sabablari sifatida kasbiy mos kelmaslik, raqobatbardosh kadrlar tayyorlanmasligi va hududiy tengsizliklarni ko‘rsatgan³.

Ushbu maqolada zamonaviy statistik ma’lumotlar, rasmiy davlat hisobotlari, O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti qarorlari va xalqaro tashkilotlar hisobotlari asosida tahliliy va tavsifiy metodlardan foydalanildi. Respondentlar ishtirokida o‘tkazilgan sotsiologik so‘rov natijalari ham muhokamaga asos bo‘ldi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi ma’lumotlariga ko‘ra, 2023-yil holatiga respublika bo‘yicha mehnatga layoqatli aholining 34 foizini yoshlar (16–30 yosh) tashkil qiladi. Ulardan faqatgina 61 foizi rasmiy bandlikda ishtirok etmoqda. Bu esa 39 foiz yoshlar ishsizlik yoki norasmiy bandlikda ekanligini ko‘rsatadi.

1-jadval. O‘zbekistonda yoshlar bandligining statistik ko‘rsatkichlari (2023)

Ko‘rsatkichlar	Miqdori
16–30 yoshdagi aholining umumiy soni	9,4 million
Band bo‘lgan yoshlar	5,7 million
Norasmiy band yoshlar	2,1 million
Ishsiz yoshlar	1,6 million

Jadvaldan ko‘rinib turibdiki, ishsiz yoshlar soni 1,6 million atrofida bo‘lib, bu yuqori ko‘rsatkich hisoblanadi. Bu holatga olib kelayotgan asosiy sabablar quyidagilar: oliy ta’lim muassasalarining mehnat bozori ehtiyojlariga mos kelmasligi, hududiy iqtisodiy rivojlanishdagi tafovutlar, innovatsion sohalarda ish o‘rinlarining yetarli emasligi.

² Xayitov A. "Yoshlar bandligi va mehnat bozori muammolari". Toshkent: Iqtisodiyot, 2021. – B. 67–85.

³ Mirzayev M. "O‘zbekistonda ijtimoiy siyosat: istiqbollar va muammolar". Toshkent: Ma’naviyat, 2019. – B. 123–140.

2-jadval. Yoshlar bandligiga ta'sir etuvchi asosiy omillar (sotsiologik so'rov natijasi, N=1000)

Sabablar	Foizda
Mutaxassislik bo'yicha ish yo'qligi	35%
Ish haqi pastligi	22%
Hududda ish joyi yetishmasligi	18%
Malaka yetarli emasligi	15%
Shaxsiy sabablarga ko'ra ishlamaslik	10%

So'rov natijalariga ko'ra, yoshlar bandligiga asosiy to'siq bu – ta'lim bilan mehnat bozori o'rtasidagi nomutanosiblikdir. Shuningdek, bandlikka ijtimoiy yondashuvda quyidagi yo'nalishlar muhim: davlat grantlarini mehnatga yo'naltirish, kasb-hunar maktablarining jozibadorligini oshirish, yosh tadbirkorlarni qo'llab-quvvatlash, jamoatchilik nazoratini kuchaytirish.

XULOSA

Yoshlar bandligi – bu nafaqat iqtisodiy, balki sotsiologik va siyosiy masala hamdir. Uni hal qilishda ijtimoiy yondashuv asosiy vositalardan biri sifatida ko'rilishi kerak. Bu yondashuv orqali yoshlarning faolligi, ijtimoiy mas'uliyati, jamoaga daxldorlik hissi oshadi. Mamlakatda yoshlarga oid davlat siyosatining muhim yo'nalishi sifatida ularni kasbiy jihatdan tayyorlash, zamonaviy sohalarga yo'naltirish, ijtimoiy-iqtisodiy loyihalarga jalb etish ko'zda tutilgan.

Biroq, amaliyotda hali ham muammolar mavjud – xususan, qishloq joylarda ish o'rinlarining yetishmasligi, mehnat sharoitlarining og'irligi, gender tenglikning to'liq ta'minlanmasligi va xorijga mehnat migratsiyasi. Shuning uchun quyidagi takliflar ilgari suriladi:

Oliy ta'lim tizimini mehnat bozori ehtiyojlari bilan uyg'unlashtirish uchun korxonalar bilan hamkorlikdagi dual ta'lim tizimlarini joriy etish;

Yoshlar uchun innovatsion tadbirkorlik infratuzilmasini (startap markazlari, texnoparklar) har bir hududda rivojlantirish;

Mahalla va jamoatchilik institutlari orqali ijtimoiy bandlikni kengaytirish, xususan, ijtimoiy xizmat ko'rsatish sohalarida yoshlar bandligini oshirish;

Kasb-hunar maktablarini xalqaro standartlarga moslashtirish va amaliyotga asoslangan ta'limni kuchaytirish;

Ishsiz yoshlarni aniqlash va ularni ijtimoiy qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini mustahkamlash.

Yoshlar bandligini ta'minlash orqali mamlakatda ijtimoiy barqarorlikka, iqtisodiy o'sishga va fuqarolik jamiyati taraqqiyotiga erishiladi. Bu esa ijtimoiy taraqqiyotning asosiy ko'rsatkichlaridan biri sifatida baholanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Xayitov A. "Yoshlar bandligi va mehnat bozori muammolari". Toshkent: Iqtisodiyot, 2021. – B. 67–85.
2. Mirzayev M. "O'zbekistonda ijtimoiy siyosat: istiqbollar va muammolar". Toshkent: Ma'naviyat, 2019. – B. 123–140.
3. Komilova N. "Yoshlar va zamonaviy ijtimoiy institutlar". Samarqand: SIES, 2020. – B. 48–66.
4. Giddens A. "Sociology". Cambridge: Polity Press, 2017. – P. 233–250.
5. Becker G. "Human Capital". Chicago: University of Chicago Press, 1993. – P. 17–35.
6. Maslow A. "Motivation and Personality". New York: Harper & Row, 1954. – P. 95–108.
7. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi hisobotlari. 2023-yil. www.stat.uz
8. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 20-iyundagi PF–153-son Farmoni. "Yoshlar siyosatini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida". – www.lex.uz